

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 20 april 2006

Mål nr

B 4461-00

KLAGANDE

SL

Ombud och offentlig försvarare: Advokat CGT

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Dobblersi

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Göta hovrätts dom den 31 oktober 2000 i mål B 844-99

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom ogillar Högsta domstolen åtalet samt befriar SL från skyldigheten att betala avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond och att till staten återbetala kostnader för försvaret i hovrätt och tingsrätt.

För biträde åt SL i Högsta domstolen och i EG-domstolen tillerkänns CGT ersättning av allmänna medel med etthundrafyrtusenfemhundrafyrtiosju (104 547) kr 50 öre, varav 70 701 kr avser arbete. Denna kostnad skall stanna på staten. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 18 765 kr.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

SL har yrkat i första hand att åtalet ogillas och i andra hand att gärningen bedöms endast som brott mot lotterilagen samt att antalet dagsböter sänks.

Riksåklagaren har godtagit att åtalet för dobbleri ogillas.

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS DOMSTOLS FÖRHANDESAVGÖRANDE

Högsta domstolen beslutade den 10 april 2003 att med stöd av artikel 234 i EG-fördraget tillställa EG-domstolen en begäran om förhandsavgörande. EG-domstolen har den 21 april 2005 meddelat dom

DOMSKÄL

Målet i Högsta domstolen gäller till en början frågan huruvida lagen (1996:1168) om ändring i lotterilagen (1994:1000), som trädde i kraft den 1 januari 1997, innehåller bestämmelser som utgör tekniska föreskrifter i den mening som avses i Rådets direktiv 83/189/EEG av den 28 mars 1983 om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter (numera ersatt av Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG). Om så är fallet, blir nästa fråga huruvida den omständigheten att bestämmelserna inte hade anmälts till kommissionen i enlighet med det anmälningsförfarande som föreskrivs i direktivet, innebär att de inte kan göras gällande mot enskild.

Av utredningen i målet framgår att SL som företrädare för SL:s AB under tiden den 1 januari 1997 – den 20 april 1998 i I:s kiosks lokaler i Älmhult anordnat spel för allmänheten på spelautomater av typen lyckohjul och att han och hans anställda utbetalat vinster på spelen i pengar.

Lyckohjulsspelen påminner i sin konstruktion om andra spelautomater såsom varuspelsautomat, penningautomat, värdeautomat och skicklighetsautomat. De senare är emellertid konstruerade så att utbetalning av vinst sker automatiskt direkt från maskinen, medan utbetalning av spelvinster från lyckohjulen sker manuellt av personal i spellokalen på spelarens begäran.

Enligt 16 kap. 14 § brottsbalken döms den för dobbleri som olovligen för allmänheten anordnar spel eller liknande verksamhet, vars utgång helt

eller till väsentlig del beror på slumpen, om verksamheten med hänsyn till sin art, insatsernas ekonomiska värde och övriga omständigheter framstår som äventyrlig eller ägnad att tillföra anordnaren en betydande ekonomisk vinning. För ansvar krävs således att verksamheten sker olovligen. Härvid blir vad som sägs i lotterilagen av betydelse eftersom stadgandet i 16 kap. 14 § brottsbalken omfattar i princip samma typer av verksamhet som lotterilagen. Den som anordnar lotteri med tillstånd enligt lotterilagen eller lotteri som inte kräver sådant tillstånd, kan således inte drabbas av ansvar för dobbleri enligt brottsbalken. (Se Holmqvist m.fl., Kommentar till Brottsbalken s. 16:84 f.) Även lotterilagen innehåller straffbestämmelser. Gränsdragningen mellan dessa och brottsbalkens bestämmelser har skett så att de mera kvalificerade fallen utgör brottsbalksbrott och bestämmelserna om ansvar för brott mot lotterilagen skall inte tillämpas om gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Före den 1 januari 1997 hade 6 § lotterilagen följande lydelse.

Med *automatspel* avses i denna lag spel på följande mekaniska eller elektroniska spelautomater:

1. *varuspelsautomat*: en spelautomat som betalar ut vinst i form av varor och där vinstmöjligheterna helt eller delvis beror på slumpen,
2. *penningautomat*: en spelautomat som betalar ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på slumpen,
3. *värdeautomat*: en spelautomat som betalar ut vinst bara i form av värdebevis, spelpolletter eller liknande och där vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på slumpen,
4. *skicklighetsautomat*: en spelautomat som betalar ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheterna helt eller delvis beror på spelarens skicklighet.

Denna definition av automatspel omfattade således endast spel på de fyra uppräknade typerna av automat, där utbetalning av vinst sker automatiskt

direkt från maskinen. Därmed uteslöts lyckohjulen där utbetalning av spelvinster måste ske manuellt.

Den ändring i lotterilagen som trädde i kraft den 1 januari 1997 innebar att begreppet automatspel ändrades så att det enligt 6 § första stycket härefter avsåg spel på mekaniska eller elektroniska spelautomater oavsett deras beskaffenhet i övrigt. Definitionerna av de fyra automattyperna behölls i ett andra stycke i samma paragraf. Genom en ny 24 a § infördes ett förbud mot att ge tillstånd till andra automatspel än dem som var hänförliga till någon av dessa fyra automattyper. Lagändringarna föregicks inte av någon anmälan till EU-kommissionen.

Regeringen har i sitt yttrande till EG-domstolen med anledning av Högsta domstolens begäran om förhandsavgörande i detta mål hävdad att någon materiell ändring i lotterilagen inte kom till stånd den 1 januari 1997 utan att lagändringarna endast utgjorde förtydliganden av lagstiftarens vilja och att någon anmälan till Kommissionen därmed inte var nödvändig.

Ändringarna den 1 januari 1997 i lotterilagen innebar att spel på lyckohjul hänfördes till automatspel och att ett förbud mot tillstånd till andra automatspel än dem som räknades upp i 6 § andra stycket infördes genom en ny 24 a §. Ett sådant förbud fanns inte tidigare i lagen. Inte heller hade spel på lyckohjul tidigare rymts under definitionen av automatspel även om detta möjligen kan ha varit lagstiftarens avsikt (jfr prop. 1996/97:7 s. 16 ff.). Lagändringarna måste således anses ha medfört en ändring i sak.

När det härefter gäller frågan om de aktuella bestämmelserna i lotterilagen i deras ändrade lydelse utgör tekniska föreskrifter i direktivets mening

framgår av det i målet inhämtade förhandsavgörandet från EG-domstolen (se bilaga 2) att sådana nationella bestämmelser kan, i den del de innefattar ett förbud mot att anordna spel på vissa spelautomater där utgången beror på slumpen, utgöra tekniska föreskrifter, om det visas att förbudet i fråga har en sådan omfattning att användning för ändamål som rimligen kan förväntas för produkten i fråga endast medges i rent marginell utsträckning (domslutet p 1).

Förbudet mot att anordna spel på lyckohjul i 6 och 24 a §§ lotterilagen har en sådan omfattning att så gott som all användning för ändamål som rimligen kan förväntas för denna typ av spelautomater är förbjuden. Bestämmelserna utgör därmed tekniska föreskrifter i den mening som avses i direktivet (se artikel 1.9).

Eftersom de ändringar i lotterilagen som trädde i kraft den 1 januari 1997 inte hade föregåtts av föreskrivet anmälningsförfarande kan förbudet mot spel på lyckohjul under den tid som åtalet avser inte göras gällande mot SL (jfr EG-domstolens dom den 30 april 1996 i mål C-194/94, CIA Security International SA, REG 1996, s. I-02201, samt prop. 1993/94:114 s. 27). Detta gäller även om likalydande bestämmelser därefter på nytt har antagits av riksdagen efter fullgjord anmälningskyldighet. De spel som åtalet omfattar kan därmed inte anses ha skett olovligen.

Åtalet mot SL skall därför ogillas.

Vid denna utgång skall SL befrias från honom ålagd skyldighet att till staten

betala avgift enligt lagen om brottsofferfond och att återbetala kostnader för försvaret i hovrätt och tingsrätt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Lennander, Blomstrand, Pripp,
Lundius och Skarhed (referent)
Föredragande revisionssekreterare: Thornefors